

№ 11 (652)
Сакавік 2017 года

Краязнаўчая газета

Выдаецца з красавіка 2003 года

bfk.by

У нумары:

- **30 гадоў БФК: выдаваўся часопіс «Спадчына»** – стар. 3
- **500 гадоў кнігадруку: музей-лабараторыя Францыска Скарыны** – стар. 4
- **Прадаўжальнікі: конкурс выканаўцаў беларускіх народных танцаў «Мяцеліца»** – стар. 5

Юрый Хілько, Уладзімір Гілеп і Ірына Мышкавец пад час адкрыцця выстаўкі ў музеі М. Багдановіча

Усе мае дарогі — да роднага слова і літаратуры

Я нарадзіўся ў беларускай сялянскай сям’і 21 сакавіка 1927 года ў Шклоўскім раёне на хутары з шасці двароў Чарэйцаў Круг (у маім пасведчанні аб нараджэнні – в. Радзішына, у сёстраў Надзеі і Марыі – в. Ордаць).

Бацька Іван Лукіч і маці Маўра Мітрафанаўна (у дзявоцтве Глушанкова) займаліся земляробствам, а ў 1929 годзе пайшлі ў калгас. Хутар месціўся ў маляўнічым кутку ўздоўж лесу Вардашчына за тры кіламетры ад вёскі Ордаць і за кіламетр ад вёскі Радзішына.

Дзіцячыя гады запамніліся спевамі жаўрукоў і псвістам шпакоў, зменамі пор года і прывабнымі малюнкамі прыроды. Усё лета з суседскімі хлапчукамі бавіўся ў лесе. Зімовымі вечарамі зачаравана скупаў бываліцы, якія ў нашай хаце на пасядзелках распавядалі суседзі-хутаране. Бабуля Хадора радавала казкамі і народнымі песнямі. Мае старэйшыя сёстры Надзея і Марыя вучылі на памяць вершы Пушкіна, Някрасава, Якуба Коласа, Янкі Купалы і іншых паэтаў. Яны яшчэ да школы запалі ў маю душу і пазней сталі любымі пісьменнікамі.

Яшчэ трохгадовым хлапчуком бацька, старшыня калгаса, браў мяне на калгасныя сходы. Вядома ж, тады не ўсё разумеў, але мяне вабіла жывая сялянская гаворка, характары вясцоўцаў, якія часам вялі гарачыя спрэчкі. А калі стаў школьнікам (адзіны з аднагодкаў навакольных вёсак пайшоў вучыцца з сямі гадоў), заўсёды гарнуўся туды, дзе гутарылі мудрыя дзяды, і

прагна запамінаў паданні, легенды, здарэнні. І гэты ў сталыя гады з’явілася маёй крынічкай для стварэння кніжчак краязнаўчых апавяданняў «Чарэйцаў Круг», «Радзішына», «Цячэ рэчка Бася», «Шчодрасць душы». Роднаму слову і матчынай мове прысвяціў невялікія зборнікі «Мова родная – беларуская» і «Слоўцы-адмыслоўцы».

Бацька рана прывучыў мяне да сялянскай працы: у пяць гадоў я пасвіў карову, а ў шэсць – на пары ціхмянных коней баранаваў загон для

лёну на калгаснай ніве. Падлеткам штогод у час школьных канікулаў працаваў у калгасе – пасвіў авечак, цялятаў, свіней, коней, вазіў з поля збажыну, з лугу – сена. У вайну з 14 гадоў уся мужчынская праца ў сям’і лягла на мае плечы: нарыхтоўваў дровы, касіў сена, араў і баранаваў надзел зямлі, сеяў і маляціў збожжа.

Гончыў я Радзішынскую пачатковую школу (1938), Ардацкую сямігодку (1941), Магілёўскае культасветвучылішча (1948), вярнуўся ўніверсітэт марксізму-ленінізму пры Мінскім гаркаме КПБ (1952), Мінскі педагагічны інстытут (завочна; 1969). Пасля вызвалення Беларусі ад нямецкіх акупантаў год працаваў хлебаробам у мясцовым калгасе «5-годка ў 4 гады», а пазней – ва ўстановах культуры (у тым ліку загадчыкам Парыцкай раённай бібліятэкі, Чэрыкаўскага раённага аддзела культуры, у Магілёве – інспектарам па бібліятэках ва ўпраўленні культуры аблвыканкама, загадчыкам метадычнага аддзела абласной бібліятэкі, выкладчыкам бібліятэчнага тэхнікума). А на пенсіі прыкладна 10 гадоў працаваў пажарным у абласным Палацы піянераў і школьнікаў.

В. Арцём’еў каля роднай хаты (1965 г.)

(Заканчэнне на стар. 6)

Узяцеў Страцім-лебедзь!

14 сакавіка ў Літаратурным музеі Максіма Багдановіча адбылася прэзентацыя выстаўы Юрыя Хілько «Страцім-лебедзь... Палёт у вечнасць».

У выставе прадстаўлены мастацкія творы вядомага беларускага графіка, загадчыка кафедры Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў, ілюстрацыі да двух геніяльных твораў Максіма Багдановіча: паэмы «Страцім-лебедзь» і верша «Пагоня» – вяршыні беларускай патрыятычнай лірыкі пачатку XX стагоддзя, выданага ў свой час Беларускам фондам культуры на дзесяці еўрапейскіх мовах. Адна частка працаў захоўваецца ў фондах Літаратурнага музея Максіма Багдановіча, другая – была падрыхтаваная Ю. Хілько непасрэдна да выставы, усе яны экспануюцца ўпершыню.

У адкрыцці выставы прымалі ўдзел загадчык музея Марына Запартыка, старшыня Беларускага фонду культуры Уладзімір Гілеп, прарэктар Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў па вучэбнай частцы Алена Бохан, сустаршыня Беларускага саюза мастакоў Глеб Отчык, студэнты Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў, калегі, сябры, прыхільнікі таленту мастака.

А Ю. Хілько зрабіў шыкоўны падарунак: творы «Шляхам паратунку» (2016) і «Адзінота» (2017) перададзеныя ў фонды Літаратурнага музея Максіма Багдановіча.

Ірына МЫШКАВЕЦ
Фота
Кацярыны БАЙДАК

Па бацькавых слядах

38 па 9 лютага ў Мінску адбыўся міжнародны сімпозіум літаратараў «Пісьменнік і час: 500-годдзе беларускага кнігадрукавання як частка сусветнай кніжнай гісторыі». У абмеркаванні актуальных літаратурных і агульнакультурных пытанняў прымаў удзел загадчыца кафедры рускай і замежнай літаратуры Калмыцкага дзяржаўнага ўніверсітэта, сябра Саюза пісьменнікаў Расіі Рыма Ханінава. Яна выступіла з дакладам аб калмыцка-беларускіх сувязях, прачытала свае пераклады на калмыцкую мову вершаў беларускіх класікаў, у тым ліку Францыска Скарыны і Максіма Багдановіча, вершы на рускай мове. Ёй міжнародны сімпозіум даў унікальную магчымасць наведаць горад Беразіно, пачэсным грамадзянінам якога з 1968 года з'яўляецца яе бацька.

Рыма Ханінава – дачка Міхаіла Хонінава, які пакінуў свой след не толькі на лясных сцежках Беларусі як партызан, народны месціца, але і ў беларускай культуры. Ён сябраваў, ліставаўся з многімі нашымі пісьменнікамі. Двойчы яго кнігі выходзілі ў Мінску па-беларуску.

– Большасць бацькавых перакладаў – вершы Янкі Купалы. Напачатку гэта былі газетныя публікацыі, затым да юбілея народнага песняра Беларусі выйшла невялікая кніга ў Калмыцкім кніжным выдавецтве. Бацька вельмі шанаваў Купалу-паэта. У час вайны Міхаіл Ханінаў, вядо-

ма ж, авалодаў беларускай мовай. Яе мяккасць, мілагучнасць, цеплыня былі для яго не менш дарагімі, чым мова маці – калмыцкая мова. Таму з надзвычайнай асалодай перакладаў вершы Якуба Коласа, Максіма Танка, Аркадзія Куляшова да іншых паэтаў Беларусі. Нават збіраўся гэтыя пераклады выпусціць асобнай кнігай.

У 1941 годзе, калі Чырвоная Армія адступала, у абарончых баях на Бярэзіне М. Ханінаў быў цяжка паранены. Сялянка Праскоўя Віліткевіч з вёскі Месціна выратавала яму жыццё. Потым аб гэтым эпізодзе свайго жыцця ён напіша верш «Аранзал». Ачуняўшы ад ранаў, вайсковец стварыў у вёсцы Месціна падпольную групу, а з 1942 па

1944 гады прымаў актыўны ўдзел у партызанскай барацьбе на Бярэзіншчыне, быў камандзірам асобнай дзеючай роты. Мае шэраг баявых узнагародаў. У сваёй дакументальнай аўтабіяграфічнай аповесці «Міша Чорны – гэта я» ўспамінае сваё партызанскае жыццё, баявых таварышаў, баі, перамогі і страты. Пасля вайны ён няраз прыязджаў у Беразіно, сустракаўся з баявымі таварышамі і жыхарамі раёна.

Рыма Міхайлаўна піша на рускай мове. З прозай выступае ў друку з 1982 года. Вершы ўпершыню надрукавала ў 1989-м. Яе творы перакладзены на калмыцкую, балкарскую, карачаўскую, беларускую і англійскую мовы.

Шмат зроблена Рымай Міхайлаўнай па ўшанаванні памяці бацькі. Пісьменніца лістуецца з

музеямі, бібліятэкамі, часта выступае ў друку. Праводзіць у Элісце (Калмыкія) конкурсы сярод школьнікаў на лепшае чытанне вершаў М. Хонінава, пад час якога гучаць радкі партызанскага паэта, аўтара паэмы пра Хатынь, пра беларускі край.

У Беразіно калмыцкая перакладчыца прывезла новыя кнігі і кружэлку пра жыццё і творчасць свайго бацькі, якія перадала і надпісала для бібліятэкі. Яна чэрпала ўражанні з размовы з бібліятэкарамі, якія ў чытальнай зале наладзілі стэнд у гонар М. Хонінава, паказалі ёй бібліятэчны музей. Сустрэча была цёплай і вельмі насычанай.

Кацярына
ЛЯСУН,
бібліятэкар аддзела
абслугоўвання
Бярэзінскай ЦБ

На тым тыдні...

✓ 15 сакавіка ў межах адукацыйнай праграмы дыскусійнага клуба «Blowup» Нацыянальнага цэнтру сучасных мастацтваў прайшла чацвёртая лекцыя кіраўніка праекта «Вандруйкі ў мінулае» Паўла Дзюсекава. Яна была прысвечаная мінскім некропалям – Кальварыі, Вайсковым і Усходнім могілкам, гаворка ішла пра гісторыю некропаляў і пра асобаў, якія там пахаваныя.

П. Дзюсекаў (нар. 1988) – гісторык, краязнаўца, экскурсавод. Скончыў гістфак БДПУ імя Максіма Танка. Даследчык і папулярны аўтар гісторыі Мінска.

✓ 16 сакавіка ў мастацкай галерэі «Універсітэт культуры» адкрылася выстаўка фатаграфіі Юрыя Іванова «Творцы». У экспазіцыі прадстаўлены здымкі выбітных дзеячаў беларускай культуры, зробленыя ў розны час. У 1987 годзе Ю. Івановаў увайшоў у лік 100 лепшых фатографістаў свету. Ён удзельнічаў у стварэнні кнігі «Один день из жизни Советского Союза» (Collins Publishing, USA). У 1990 годзе яго здымак «Летучка» быў прызнаны лепшай фатаграфіяй свету за 10 гадоў (1980 – 1990). Персанальныя выстаўкі фатографа прайшлі ў многіх краінах Еўропы, Азіі і Амерыкі.

✓ 16 красавіка ў Дзяржаўным літаратурна-мемарыяльным музеі Якуба Коласа распачаўся міжнародны праект «Літаратурны глобус», прымеркаваны да 135-годдзя з дня нараджэння народнага паэта Беларусі Якуба Коласа. У межах праекта запланаваныя сустрэчы з замежнымі пісьменнікамі, першай стала сустрэ-

ча з старшынёй Калінінградскай абласной пісьменніцкай арганізацыі Барысам Бартфельдам.

✓ 17 – 19 сакавіка праходзіў XXIII Міжнародны фестываль юрэйскіх моладзевых клубаў і абшчынаў «Пурымшпіль у Віцебску». Штогод на фэсце можна ўбачыць тэатралізаваную гісторыю аб тым, як мудрая Эстэр і смелы Мардэхай уратавалі яўрэйскі народ ад вынішчэння царадворцам персідскага цара Артаксеркса. Ладзіцца шмат конкурсаў, галоўны – на лепшае сцэнічнае ўвасабленне ідэі традыцыйнага Пурыма. Кожны год тэма фестывалю мяняецца, гэтым разам яна гучала як «Нам з гэтым жыццём!» Такая ідэя была ўкладзеная ў пастаноўку «Момант памяці», падрыхтаваную на аснове ўспамінаў чалавека, які перажыў халокост. Пасля гэтага ўдзельнікі фестывалю накіраваліся да каменя на беразе Заходняй Дзвіны, закладзенага на месцы былога гета, дзе ўзгадалі ахвяраў трагедыі ў малітвах.

✓ 21 сакавіка ў мастацкай галерэі «Універсітэт культуры» адбылася прэзентацыя выдання «Міхал Клеафас Агінскі. Бацькоўскія парады. Чатыры лісты аб выхаванні». Прэзентацыя падрыхтаваная Пасольствам Літоўскай Рэспублікі ў Рэспубліцы Беларусь і Дабрачынным фондам «Спадчына Міхала Клеафаса Агінскага» з нагоды 5-годдзя дзейнасці суполкі.

Фонд «Спадчына Міхала Клеафаса Агінскага» быў створаны ў 2012 годзе з мэтай аднаўлення, захавання і рэпрэзентацыі гісторыка-культурнай спадчыны роду Агінскіх.

«Ветэраны — гонар нашай зямлі!»

Урачыстае мерапрыемства, прысвечанае 30-годдзю ўтварэння Беларускага грамадскага аб'яднання ветэранаў, адбылося ў раённым Цэнтры культуры цэнтралізаванай клубнай сістэмы Касцюковіцкага раёна.

Для ветэранаў вайны і працы, гасцей святочнага мерапрыемства, у фойе раённага Цэнтру культуры былі аформленыя выстаўкі дэкаратыўна-ужытковага мастацтва. Былі прадстаўлены выдатныя вырабы ручной працы, выкананыя з паперы і ў тэхніцы «Лялька Цільда» кліентамі аддзялення дзённага знаходжання для інвалідаў Касцюковіцкага Цэнтру сацыяльнага абслугоўвання насельніцтва.

Ветэранаў вайны і працы, людзей актыўнай жыццёвай пазіцыі, якія з'яўляюцца прыкладам для маладога пакалення, віншавалі і ўзнагароджвалі ганаровымі граматамі, падзячнымі лістамі і каштоўнымі падарункамі госці

мерапрыемства: старшыня раённага Савета дэпутатаў Р. Чэпікаў, начальнік аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі райвыканкама С. Старовойтава, старшыня раённай ветэранскай арганізацыі Н. Елісеенка і іншыя.

Таленавітая моладзь з задавальненнем радавала паважаных ветэранаў вясёлымі песнямі і энергічнымі танцамі. Любімыя папулярныя песні пакалення нашых бацькоў і дзядоў прагучалі ў выкананні народнага ВІА «Этыкет», хору ветэранаў працы і салістаў раённага Цэнтру культуры. З пажаданнямі здароўя і шчасця завяршыў канцэртную праграму народны ансамбль народнай песні «Калініца». Удзячныя слухачы аддзячылі артыстам бурнымі апладысентамі.

Намаля ДРОБЫШАВА,
намеснік дырэктара цэнтралізаванай
клубнай сістэмы Касцюковіцкага раёна

Гомельскі «Палац»

У выдавецтве «Кнігазбор» пабачыў свет чацвёрты выпуск літаратурнага альманаха «Палац» Гомельскага абласнога аб'яднання ГА «Саюз беларускіх пісьменнікаў». Адкрывае нумар краязнаўчы артыкул «Сведкі палацавай эпохі» Таццяны Літвінавай, загадчыка мастацкага аддзела Гомельскага палаца-паркавага ансамбля.

У паэтычным раздзеле публікуюцца творы Марыны Аляксандравай, Юльяны Пятрэнка, Леаніда Муштэнкі, Таісы Мельчанкі, Арыі-Ульрыкі Гатальскай (з нізак вершаў «Час», «Ткани-

ны», «Краіна»), Генадзя Лапаціна («Из книги для Веры», «Избранное для Людмилы»), Міколы Мельнічэнкі.

Празаічны раздзел прадстаўлены ўрыўкам з рамана «Кузня» Анатоля Бароўскага, апавяданнем «Ручнікі ў дарожку» і анекдатычнай трагедыяй «Смех бяду калыша» Анатоля Бігайдарава, абразкамі Міхася Даніленкі.

Гісторыі Гомельшчыны прысвечаны артыкулы Уладзіміра Лякіна «Размова дзедка з «балахоўцам»», Міколы Анісаўца «Лоеўскія кірмашы», Леаніда Кузьмічова і Рыгора Серыкава «Тураўскае міжрэчча:

гістарычны і этналінгвістычны каментар», а таксама ўрываек з кнігі «Канец Гарлага» Рыгора Клімовіча.

Мемарыяльная частка складаецца з успамінаў Браніслава Урублеўскага і Івана Сачука, а таксама згадак пра Івана Мележа Веры Генаш і эсэ Наталлі Фіцнер «Мая крынічка – жыццё маё» пра родную вёску Крупка.

Пад новай рубрыкай «Пяцісотгоднасць» змешчаны артыкул Канстанціна Усовіча «Подзвіг вялікага друкара» пра музей-лабараторыю Францыска Скарыны ў Гомельскім дзяржаўным універсітэце імя Ф. Скарыны.

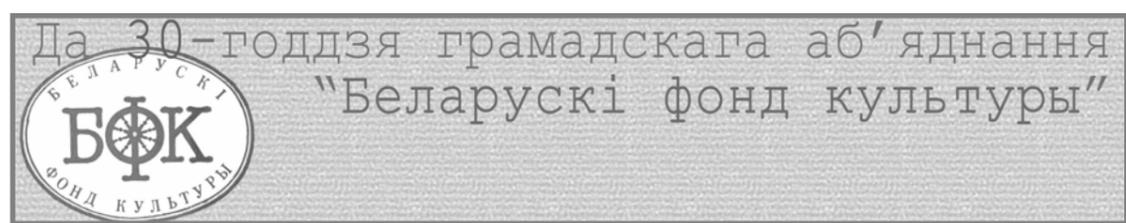
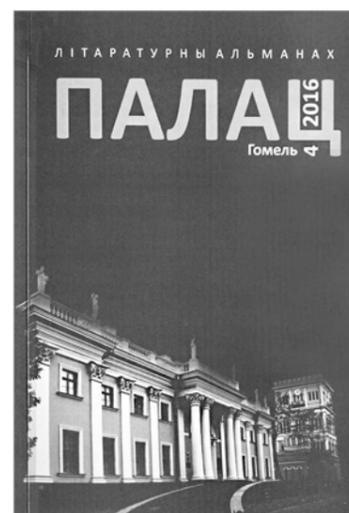
У раздзеле «Літаратура-знаўства» прапануюцца даследы Ірыны Бароўскай «Аналіз стылю, формы і вобразаў беларускай песеннай лірыкі», Васіля Шура «Бусел як сімвал радзімы ў творах беларускіх пісьменнікаў».

У заключным раздзеле нумара «Пабрацімства» на мове арыгінала друкуюцца вершы і проза літаратараў Чарнігаўшчыны: Міколы Ткача, Уладзіміра Сапона, Міколы Лелюка.

Прыемна было бачыць у альманаху прозвішчы аўтараў «Краязнаўчай газеты» Уладзіміра Лякіна, Васіля Шура, Міколы Анісаўца.

Падрыхтаваў Аляксей САЧАНКА

На стар. 4 прапануем чытачам «Краязнаўчай газеты» артыкул Канстанціна Усовіча з чацвёртага выпуску літаратурнага альманаха «Палац».

Унікальнае выданне

Беларускага фонду культуры

Пад час перабудовы ў СССР пачалі звяртаць большую ўвагу на гісторыю і культуру. У сувязі з гэтым была створаная адпаведная арганізацыя Савецкі фонд культуры на чале з акадэмікам Дзмітрыем Ліхачовым. У кіраўніцтва фонду ўвайшла і жонка тагачаснага кіраўніка СССР Раіса Гарбачова, што адразу надало арганізацыі вялікую вагу і значнасць. Аддзяленні гэтай арганізацыі ўзніклі і ў саюзных рэспубліках, у тым ліку і ў БССР.

Вясной 1987 г. у БССР стварылі Беларускі фонд культуры на чале з вядомым пісьменнікам Іванам Чыгрынавым. У гэты час ён быў народным дэпутатам Вярхоўнага Савета БССР XI склікання і старшынёй пастаяннай камісіі Вярхоўнага Савета па нацыянальных пытаннях і міжнацыянальных адносінах.

На ўстаноўчым сходзе па стварэнні новай грамадскай арганізацыі ён быў абраны старшынёй праўлення Беларускага аддзялення Савецкага фонду культуры. На першым пленуме праўлення Беларускага аддзялення фонду культуры ў чэрвені 1989 г. І. Чыгрынаў выказаў пажаданне на базе бюлетэня «Помнікі гісторыі і культуры Беларусі» стварыць новы часопіс. Толькі ў выніку сумесных намаганняў БФК, Міністэрства культуры і Таварыства аховы помнікаў, на яго думку, можна ажыццявіць праграму па захаванні і памнажэнні нацыянальнай культурнай спадчыны і выкарыстанні яе для духоўнага ўзбагачэння народа. На базе бюлетэня «Помнікі гісторыі і культуры Беларусі» ў верасні 1989 г. пачаў выходзіць новы часопіс «Спадчына» як друкаваны

орган Беларускага аддзялення Савецкага фонду культуры і Беларускага добраахвотнага таварыства аховы помнікаў гісторыі і культуры. Яго аб'ём склаў 8,3 аўтарскага аркуша, а перыядычнасць – 4 разы на год. Галоўным рэдактарам часопіса стаў І. Чыгрынаў. У 1990 г. часопіс выйшаў 4 разы, а ў 1991 – 2003 гг. – 6 разоў на год. У лепшыя часы наклад часопіса дасягаў да 15 тысяч асобнікаў. Выданне было прысвечанае беларускай гісторыі і культуры.

Пагартаем некаторыя першыя нумары часопіса «Спадчына». Так, на першай вокладцы часопіса за № 4 (1990 г.) мы бачым каляровую паштоўку «Гербы беларускіх ваяводстваў БНР» з калекцыі Вячкі Целеша (Латвія), надрукаваную ў Берліне ў 1918 г., а на апошняй – паштоўку «Беларускі нацыянальны штандар», надрукаваную ў Коўне ў 1918 г. У гэты час намеснікам І. Чыгрынава была Вольга Іпатава, а адказным сакратаром – Кастусь Тарасаў. У нумары друкаваліся працы Адама Станкевіча, Аркадзя

Смоліча, Вацлава Ластоўскага, Аўгена Калубовіча, а таксама перакладзеныя на беларускую мову такія літаратурныя помнікі, як «Летапісная аповесць пра князя Тройдзена», Новы Заповіт Госпада нашага Ісуса Хрыста, «Падарожжа ў святую зямлю» і іншыя. Першы нумар часопіса «Спадчына» за 1991 г. пачынаецца з друкавання матэрыялаў круглага стала па пытаннях захавання і вяртання спадчыны, у якім бралі ўдзел старшыня камісіі «Вяртанне» пры БФК Адам Мальдзіс, Юры Хадыка, В. Іпатава, Арсень Ліс, Ганна Сурмач, Яўген Кулік, Лідзія Збраловіч. Пытанні, паднятыя на гэтым круглым stole, актуальныя і зараз, і было б добра вярнуцца да іх на старонках «Краязнаўчай газеты» – друкаванага органа сённяшняга Беларускага фонду культуры.

Другі нумар часопіса за 1991 г. пачынаецца з рэдактарскага артыкула «Не быць абьякавымі!» Прывядзём толькі некалькі цытатаў.

«Ад розных прычын цяпер у нас з'явіўся новы тып людзей, якія валодаюць ведамі ў розных галінах гаспадаркі, але яны глухія да прыгажосці, абьякавыя да культуры, жывой прыроды. Праўда, і абвінавачваць іх у гэтым асабліва не хацелася б, бо ў навучальных установах іх не далучалі да культурнай спадчыны, да духоўна-матэрыяльных каштоўнасцяў.

Несумненна, наспела неабходнасць павышаць узровень духоўнасці, культуры, свядомасці такіх «невукаў» з дыпламатамі. ...Патрэбна доўгачасовая, глыбокая прадуманая праграма, здольная аб'яднаць намаганні ўсіх арганізацый культуры».

Зараз гэта надзвычай актуальна. Апошнія падзеі ў Курапатах – яскравае свед-

чанне актуальнасці гэтых радкоў народнага пісьменніка. Зараз, калі пачалося абмеркаванне новага Кодэкса аб адукацыі, трэба ўнесці ў яго адпаведныя папраўкі, каб колькасць гадзінаў на вывучэнне гісторыі Беларусі ў нашых ВНУ была павялічаная, а выкладанне прадметаў «Гісторыя Беларусі» і «Геаграфія Беларусі» ва ўсіх школах краіны было б толькі па-беларуску і яны б мелі значную практычную частку (экскурсіі і наведванне музеяў). У пацвярджэнне гэтага прывяду яшчэ адну цытату.

«Гістарызм, абвостранае пачуццё сувязі часоў – вось яшчэ адна характэрная рыса культуры. Не трэба забываць, што паглыбленае пачуццё гістарызму, непадробная і сур'ёзная цікавасць да мінулага – сведчанне развітай грамадзянскай самасвядомасці, прыналежнасці да духоўнай сталасці.

Гаворачы пра духоўнасць, нельга не нагадаць пра яе выток, якімі з'яўляецца народная творчасць. Справядліва сказаць, што чалавек становіцца асобай толькі па меры таго, калі ад маралі асабістай ён ідзе да маралі грамадзянскай».

Але як дайсці да сапраўднага гістарызму ў нашым жыцці, калі мы страцілі беларускі дзяржаўны кінематограф, а ў нашых кінатэатрах паказваюць фільмы на-

кшталт «Вікінга», дзе скажаецца нашая гісторыя і зневажаюцца нашыя героі? Меў рацыю І. Чыгрынаў, калі пісаў наступныя радкі: *«Асабліва клопат – захаванне архітэктурнай спадчыны. Замнога праблем – мастацкіх, будаўнічых, сацыяльных, ідэалагічных – накапілася ў справе аховы помнікаў. Гэтыя пытанні набываюць асабліва актуальнасць у сувязі з тым, што больш за тысячы з тысячы двухсот дванаццаці помнікаў архітэктуры, пастайленых на ўлік у рэспубліцы, знаходзяцца ў занябальым стане».*

У Беларусі практычна адсутнічае падрыхтоўка новых рэстаўрацыйных кадраў, і ніхто пра гэта не думае. Хто будзе прафесійна аднаўляць нашыя помнікі праз 10-15 гадоў, калі стануць пенсіянерамі ці адыдуць у лепшы свет сённяшняя спецыялісты?

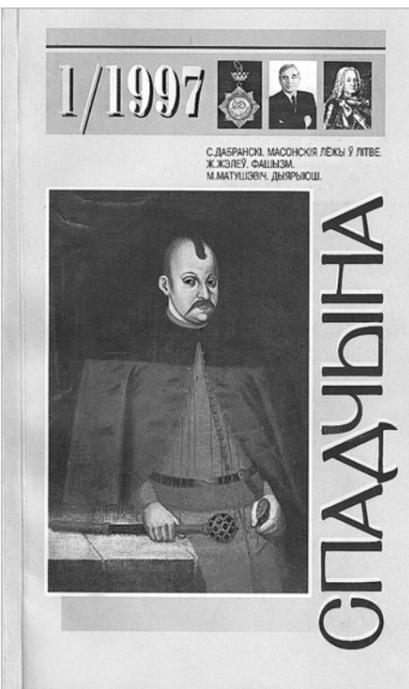
У гэтым жа нумары друкуюцца матэрыялы чытанні, што былі прысвечаны 580-му ўгодкам Грунвальдскай бітвы і якія адбыліся 26 снежня 1990 г. у Інстытуце гісторыі АН БССР. Гэта выступы Паўла Лойкі, Міхася Ткачова, Генадзя Сагановіча, В. Іпатавай, Сяргея Тарасава, Уладзіміра Арлова і Васіля Мяснішкі.

Прывяду толькі адзін прыклад. Ужо тады, у 1991 г., С. Тарасаў лічыў, «што адлік беларускай дзяржавы – з Рагвалода». У 2017 г. гэта сказаў і кіраўнік нашай дзяржавы. Выступ Тарасава, надрукаваны ў часопісе «Спадчына», так і просіцца на старонкі сучасных беларускіх падручнікаў па гісторыі.

У шостым снежаньскім нумары за 1991 г. І. Чыгрынаў надрукаваў свой аўтарскі пераклад на сучасную беларускую мову «Слова пра паход Ігараў».

У снежні 1991 г. Беларусь набыла незалежнасць, якая не звалася з неба, а была падрыхтаваная ў выніку чарговага беларускага адраджэння, якое знайшло сваё ўвасабленне і на старонках «Спадчыны».

Алег ТРУСАЎ, старшыня Таварыства беларускай мовы

Музей-лабараторыя Францыска Скарыны

**Профіль – гістарычны, краязнаўчы, навуковы.
Формы працы – экскурсіі, лекцыі, кансультацыі, навуковыя
даследаванні, правядзенне культурна-масавых мерапрыемстваў.
Плошча – 50 кв. м.
Колькасць экспазіцыяў – 2.
Колькасць экспанатаў – 600.
Колькасць адзінак захоўвання – больш за 6000.
Колькасць экскурсіяў – 1500.
Колькасць наведнікаў – 23,5 тысячы.
Колькасць навуковых публікацыяў супрацоўнікаў – 156.**

Савет Міністраў БССР 29 лістапада 1988 г. прысвоіў Гомельскаму дзяржаўнаму ўніверсітэту імя Францыска Скарыны. Ініцыятарамі гэтага прысваення з'явіліся тагачасныя загадчык кафедры беларускай мовы, доктар філалагічных навук прафесар У. Анічэнка і рэктар універсітэта, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі СССР, акадэмік АН БССР, доктар фізіка-матэматычных навук, прафесар Б. Бокуць.

Пасада загадчыка музея-лабараторыі Ф. Скарыны ўведзеная ў штатны расклад універсітэта 9 сакавіка 1990 г. З гэтага часу прайшло ўжо больш чым 26 гадоў. Сама музейная экспазіцыя была адкрытая на міжнародным узроўні і ва ўрачыстай абстаноўцы больш чым 23 гады таму – 15 мая 1993 г.

Першымі непасрэднымі стваральнікамі музея-лабараторыі былі тагачасны рэктар універсітэта, член-карэспандэнт АН БССР, доктар фізіка-матэматычных навук прафесар Л. Шамяткоў, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі БССР У. Анічэнка, прарэктар па вучэбнай рабоце, кандыдат філалагічных навук, дацэнт М. Воінаў і аўтар гэтых радкоў.

Гэта адзіная ў свеце спецыялізаваная скарынаўская і скарыназнаўчая ўстанова, якая паспела набыць значны досвед у прапагандзе і даследаванні творчай спадчыны Скарыны, гісторыі ўніверсітэта і з'яўляецца адным з найважнейшых цэнтраў культурнай і выхаваўчай працы ў нашай ВНУ.

За гэты час у падраздзяленні было праведзена 1500 калектыўных і індывідуальных экскурсіяў, у якіх удзельнічала 23 000 наведнікаў.

Спадчынай Ф. Скарыны і гісторыяй універсітэта цікавяцца школьнікі і навучэнцы сярэдніх навучальных устаноў, студэнты ВНУ Гомеля і вобласці, вучоныя і грамадскія дзеячы з розных гарадоў Беларусі. Госці нашага ўніверсітэта – наведнікі з Англіі, Бельгіі, Германіі, Даніі, ЗША, Італіі, Казахстана, Канады, Кітая, Літвы, Паўночнай Ірландыі, Польшчы, Расіі, Украіны, Францыі, Чэхіі і Швецыі.

Акрамя экскурсіяў, у музей-лабараторыі праводзяцца на грамадскіх пачатках кансультацыі па курсавых

і дыпломных працах для студэнтаў гістарычнага і філалагічнага факультэтаў, прадастаўляецца неабходная літаратура. Ужо шмат гадоў тут праводзіцца размеркаванне выпускнікоў універсітэта, праходзяць многія практычныя і семінарскія заняткі па матэрыяльнай і духоўнай культуры беларускага народа, гісторыі Беларусі, беларускай мове і літаратуры эпохі Адраджэння. Кожны год адбываецца ўшанаванне лепшых дзяўчатаў і жанчынаў (перад Міжнародным жаночым днём 8 сакавіка), ветэранаў Вялікай Айчыннай вайны (перад 9 мая), маці (у Дзень маці), пажылых людзей і інш.

У скарынаўскай экспазіцыі прадстаўленыя творы беларускага выяўленчага і дэкаратыўна-ўжыткавага мастацтва пра Ф. Скарыну, а таксама навуковая і мастацкая літаратура, ксеракопіі або арыгіналы сочень скарыназнаўчых артыкулаў, у тым ліку з «Касцельнай энцыклапедыі» (1902, Польшча), публікацыі гісторыка П. Крачэўскага (1926, Прага), санета Алеся Салаўя «Францішак Скарына» (1948, Аўстрыя), мікрафільмы дзвюх кніг Сімяона Полацкага, электронны варыянт першай у свеце навуковай манаграфіі па творчасці першадрукара – кнігі П. Уладзімірава «Доктар Францыск Скарына. Яго пераклады, друкаваныя выданні і мова» (1888), мастацкі і дакументальныя фільмы пра Ф. Скарыну і яго час, матэрыялы пра Кірылу Тураўскага і Міколу Гусоўскага, скарынаўскія партрэты мастакоў П. Сергіевіча, Л. Шчамялёва, М. Басалыгі, А. Цыркунова, М. Байрачнага, творы скульптараў: народнага мастака БССР А. Глебава, Ю. Платонава, Э. Астаф'ева. Змешчаны таксама фотаздымак помніка Ф. Скарыну ў сталіцы Чэшскай Рэспублікі Празе (аўтар Э. Астаф'еў), устаноўленага ў 1996 г. па ініцыятыве і пры актыўным удзеле пасла Рэспублікі Беларусь, былога старшыні Гомельскага абласнога выканаўчага камітэта М. Вайцянкава.

Да найбольш каштоўных мастацкіх экспанатаў музея-лабараторыі адносіцца жывапіснае палатно П. Сергіевіча «Скарына ў друкарні». На будынку галоўнага корпусу ўніверсітэта ў 1998 г. прымацаваная мемарыяльная дошка ў гонар

Ф. Скарыны скульптара С. Гарбуновай і архітэктара Ю. Казакова, а ў вестыбюлі – бюст Ф. Скарыны скульптара Ю. Платонава, у будынку № 1 устаноўленая двухметровая гіпсавая скульптура Ф. Скарыны скульптара І. Голубева. Заслуга ў бясплатным набыцці першага і апошняга з гэтых твораў цалкам належыць музею-лабараторыі Ф. Скарыны.

У першай экспазіцыі прадстаўлена 250 экспанатаў, у другой – 350. Усяго ў фондах знаходзіцца больш чым 6000 музейных прадметаў.

У час падрыхтоўкі да 80-гадовага юбілею ўніверсітэта, які адзначаўся ў 2010 г., музей-лабараторыя Ф. Скарыны папоўніўся яшчэ адной экспазіцыяй – «Развіццё ГДУ імя Ф. Скарыны».

У ёй прадстаўленыя копіі ці арыгіналы фотаздымкаў, дакументаў, дыпламаў і граматаў, сувеніры, значкі, узнагародныя і памятныя медалі, асабістыя рэчы былых найбольш знакамітых выкладчыкаў і выпускнікоў, найбольш важныя навуковыя публікацыі такіх супрацоўнікаў і выпускнікоў.

Гэтыя матэрыялы раскрываюць найважнейшыя этапы і падзеі педінстытута і ўніверсітэта, а таксама жыццёвы і творчы шлях найбольш знакамітых супрацоўнікаў і студэнтаў.

У музеі налічваецца больш чым 2000 кніг, у тым ліку каля 500 з аўтографамі аўтараў; 2500 фатаграфіяў, у якіх найбольш прадстаўлены былы рэктар універсітэта, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі СССР акадэмік Б. Бокуць – на 70-і фота.

Пра Ф. Скарыну і па гісторыі ўніверсітэта супрацоўнікамі музея апублікавана каля 100 артыкулаў і кніг. Сабраныя архіўныя асабовыя справы амаль на ўсіх ранейшых дырэктараў і рэктараў педінстытута і ўніверсітэта, а таксама на некаторых знакамітых выпускнікоў і супрацоўнікаў – кіраўнікоў, вучоных, пісьменнікаў. З архіўных дакументаў педінстытута 1930-х гг. зроблена 250 старонак выпісак.

Больш чым 500 адзінак захоўвання знаходзіцца таксама ў электронным варыянце абедзвюх экспазіцыяў.

Музей-лабараторыя быў арганізатарам дзвюх міжнародных навуковых канферэнцыяў «Скарына і наш час» (у 2002 і 2004 гг.). Супрацоўнікі музея-лабараторыі ўдзельнічалі ў многіх міжнародных скарыназнаўчых, культурназнаўчых і мовазнаўчых канферэнцыях і кангрэсах.

У падраздзяленні праведзеная вялікая праца па перакладзе твораў Ф. Скарыны на сучасную беларускую мову, складзеныя вялікія алфавітныя і тэматычныя бібліяграфіі па скарыназнаўстве, навуковых працаў і прозвішчаў супрацоўнікаў універсітэта, сабраныя пісьмовыя ўспаміны некаторых былых супрацоўнікаў, дакументы, узнагароды і фотаздымкі многіх памерлых вядучых вучоных і адміністратараў універсітэта. Сабраная ўся пазыя пра Францыска Скарыну да 2016 г. з удзелам Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі. Апошні зборнік не менш чым на 400 старонак плануецца выдаць да 500-гадовага юбілею беларускага і ўсходнеславянскага кнігадрукавання. Распісаныя таксама прадамовы і пасляслоўі Ф. Скарыны для частотнага слоўніка яго мовы.

Акрамя гэтага, загадчыкам музея-лабараторыі створаны інвентарызаваны банк са 120000 агульнаэканамічных тэрмінаў, якія складаюць блізка да завяршэння двухтомны «Вялікі практычны беларуска-

рускі агульнаэканамічны слоўнік» агульнай колькасцю 7000 старонак. Сумесна з былым выкладчыкам геалагічнага факультэта У. Пашуком падрыхтаваны «Беларускі слоўнік па эканамічнай, палітычнай і сацыяльнай геаграфіі» аб'ёмам 400 старонак (больш чым 3500 слоўнікавых артыкулаў).

У музей-лабараторыю паступаюць некаторыя выданні ўніверсітэта і матэрыялы лаўрэатаў Скарынаўскіх чытанняў. Камплектуецца поўная бібліяграфія твораў выкладчыкаў педінстытута і ўніверсітэта (сабрана 200 старонак бібліяграфіяў асобных выкладчыкаў, складзены таксама электронны варынт бібліяграфіі, які налічвае 100 старонак).

Кіраўніцтвам і супрацоўнікамі музея-лабараторыі праводзілася і праводзіцца значная навукова-даследчая праца. Адзін з арганізатараў музея-лабараторыі доктар філалагічных навук прафесар У. Анічэнка (1924 – 2001) за стварэнне скарыназнаўчай школы ў гомельскім універсітэце, поспехі ў вывучэнні і даследаванні мовазнаўчай Скарыніны ў 1988 г. быў удастоены Дзяржаўнай прэміі БССР, што з'явілася адной з падставаў для прысваення ўніверсітэту імя Ф. Скарыны і адкрыцця музея-лабараторыі, навуковым кіраўніком якой доўгі час і быў Уладзімір Васільевіч.

Самай буйной скарыназнаўчай працай яго з'яўляецца трохтомны «Слоўнік мовы Скарыны». Цяпер куратарам музея-лабараторыі з'яўляецца прарэктар па выхаваўчай рабоце, кандыдат фізіка-матэматычных навук дацэнт Ю. Нікіцюк. Аднай з тэмаў яго даследаванняў з'яўляецца настаўніцкі і выхаваўчы аспект творчай спадчыны Ф. Скарыны. Загадчыкам падраздзялення апублікавана не менш чым 60 навуковых працаў, сярод якіх 5 кніг і брашураў.

Да 500-гадовага юбілею беларускага кнігадрукавання плануецца выданне двухтомнага «Паэтычнага летапісу беларускай мовы» агульным аб'ёмам 1500 камп'ютарных старонак. Набрана 200 старонак манаграфіі «Эканамічная тэрміналогія сучаснай беларускай літаратурнай мовы: праблемы ўдасканалення». Тут выкладзены прынцыпова новы падыход да беларускай мовы ў беларускім мовазнаўстве. Але галоўная каштоўнасць яе не ў навізне, а ў тым, што ўпершыню ў беларускім мовазнаўстве пастаўлена прынцыпова новая, найважнейшая і дакладна акрэсленая мовазнаўчая задача.

Музей-лабараторыя падтрымлівае пастаянныя творчыя сувязі з Полацкім музеем беларускага кнігадрукавання, Цэнтрам стратэгічных даследаванняў Расійскай акадэміі навук, Інстытутам Адама Міцкевіча ў Варшаве, Беларускім інстытутам навукі і мастацтва ў Нью-Ёрку, Нацыянальнай бібліятэкай Беларусі і іншымі культурнымі і навуковымі арганізацыямі і ўстановамі.

Напярэдадні 500-годдзя беларускага і ўсходнеславянскага кнігадрукавання (жнівень 2017 г.) варта падумаць аб стварэнні сапраўднага музея Францыска Скарыны. Маецца гатовы эскізны праект, чарцяжы друкарскага станка, распрацаваная навуковая канцэпцыя. Для гэтага патрабуецца толькі адпаведнае пам'яшканне і фінансаванне.

Наш музей-лабараторыя з'яўляецца своеасаблівым помнікам найвялікшаму сыну беларускага народа.

Канстанцін УСОВІЧ,
загадчык музея-лабараторыі
Францыска Скарыны

Растанцуйма Беларусь!

12 сакавіка ў Мінскім міжнародным адукацыйным цэнтры імя Іаханэса Рау адбыўся конкурс выкананняў беларускіх народных танцаў «Мяцеліца – 2017». Конкурс ладзіцца Школай традыцыйнага мастацтва фальклорнага гурта «GUDA» супольна з Беларускай фондам культуры пры падтрымцы грамадскай культурніцкай кампаніі «Будзьма беларусамі!». Ідэя правядзення конкурсу належыць вядомаму этнахарэографу, даследчыку традыцыйнага танца Міколу Козенку, аўтару вялікай колькасці навуковых і метадычных выданняў.

Мікола Козенка (у цэнтры) вітае ўдзельнікаў конкурсу

У прывітальным слове М. Козенка сказаў: «“Мяцеліца” – гэта пераемнасць і папулярнасць адметных танцавальных традыцый, вакальных формаў. Гэта спаборніцтва танцавальных параў, конкурс імправізацыі салістаў, пачынаючы ад падлеткавага і да людзей вельмі паважанага ўзросту. “Мяцеліца” – гэта свядомае ўваходжанне ў беларускасць. І, нарэшце, “Мяцеліца” – гэта яскравы працяг Нацыянальнага фестывалю фальклорнага мастацтва “Берагіня”».

вельмі сур’ёзнай падтрымкі навукоўцаў, практыкаў, спецыялістаў і, безумоўна, дзяржавы. Гэты фестываль праводзіцца без фінансавай падтрымкі дзяржаўных органаў,

Ніна Шыдлоўская

Тадэвуш Стружэцкі, намеснік старшыні Беларускага фонду культуры, падкрэсліў: «Душа радуецца, што традыцыйная культура, якую мы ў 1980-я гады толькі пачыналі адраджаць, сёння займае сваё пачэснае месца ў нацыянальнай культуры, і што сёння мы не ўяўляем нашы фестывалі, нашы святы без удзелу аматараў, без носьбітаў традыцыйнай культуры. Значыць, тое, што было пачата ў 1980-я гады, ёсць спадзяванне, будзе развіццём і надалей, бо тут знаходзяцца людзі розных пакаленняў. Вось гэта пераемнасць, перадача традыцыяў з рук у рукі, з вуснаў ў вусны працягваецца, а значыць, традыцыйная культура будзе жыць, будзе развівацца. Але, вядома, яна патрабуе

а хацелася, каб і Міністэрства культуры, і Міністэрства адукацыі лічылі і гэты фестываль сваім важным накірункам дзейнасці. Будзем спадзявацца, што наша свядомасць дойдзе да разумення таго, што без традыцыйнай культуры наша нацыянальная культура не будзе поўнай, яна не будзе мець перспектываў для развіцця».

Ніна Шыдлоўская, каардынатарка грамадскай культурніцкай кампаніі «Будзьма беларусамі!», старшыня Рады Міжнароднага грамад-

скага аб’яднання «Згуртаванне беларусаў свету “Бацькаўшчына”», адзначыла: «У нашым грамадстве павышаецца з кожным годам цікаўнасць да беларускай культуры. Усё больш цэнніцца беларускі дызайн, слухаецца беларуская музыка, і, відавочна, што прычыны розныя. У кагосьці гэта больш з душэўных патрэбаў, у кагосьці з прагматычных разлікаў, але самае галоўнае – вынік: павышэнне нашай нацыянальнай свядомасці, якая і ёсць тым падмуркам, што стварае і замацоўвае незалежнасць нашай любай краіны. Мы верым, што беларускія народныя танцы даўно пачалі выходзіць па-за кола вузкіх аматарскіх і прафесійных асяродкаў. Бо беларускія танцы – старажытнейшы від мастацтва, самабытнейшы нават за саму мову. Дзе б ні пачулі першыя такты той самай “Лявоніхі” ці “Мяцеліцы” – гэта ўжо стала своеасаблівай візітоўкай нашага беларускага народа. Бо беларуская народная харэаграфія – больш чым рух і музыка. Гэта наш нацыянальны адметны код! Мы верым, што сёння пераможцам будзе кожны, незалежна ад таго, хто якія месцы і дыпламы атрымае, таму што абуджэнне і станаўленне нацыянальнага кода робіць кожны з вас. Дык растанцуйма Беларусь разам!».

М айстэрства танцораў ацэньвала экспертная рада, у складзе якой былі заслужаны работнік культуры Рэспублікі Беларусь, кіраўнік народнага ансамбля танца «Крупіца» Георгій Чорны, старшы выкладчык Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў, сябра Беларускага саюза музычных дзеячаў, этнограф Ірына Мазюк, мастацкі кіраўнік узорнага ансамбля фальклорнага танца «Палескія плясуны» з г. Століна Іван Лёгкі, актыўная ўдзельніца і аўтар разнастайных праектаў па адраджэнні беларускай традыцыйнай культуры Любоў Сівурава, мастак, этнограф, музыка Алесь Лось.

У конкурсе ўзялі ўдзел больш за 70 танцавальных параў з сямі раёнаў Гомельскай воб-

ласці, з Магілёўскай, Віцебскай, Гродзенскай і Мінскай абласцей, шмат танцавальных параў з Мінска ды іншых гарадоў, актыўны ўдзел сёлета прынялі студэнты Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў. Прымалі ўдзел танцавальныя пары, салісты, якія вывучаюць і выконваюць беларускія народныя танцы самастойна або ў складзе танцавальных клубаў, фальклорных калектываў, этнаграфічных суполак, а таксама аматары, што не маюць прафесійнай харэаграфічнай адукацыі.

Конкурс салістаў адбываўся ў дзвюх намінацыях: «Мікіта» для жанчынаў і «Жабка» для мужчынаў, і ў дзвюх групах: ад 15 да 35 гадоў і ад 36 гадоў.

Г управяджала выступ танцораў жывая музыка ў выкананні вядомай мінскай капэлы «На таку» пад кіраўніцтвам Аляксея Крукоўскага, ансамбля народнай музыкі Капаткевіцкага ГДК Петрыкаўскага раёна пад кіраўніцтвам Анатоля Грынько і ансамбля народнай музыкі Акцябрскага цэнтры вольнага часу пад кіраўніцтвам Дзмітрыя Бяжкова.

Танец «Мікіта»

Творчыя спаборніцтвы танцораў адбываліся ў трох узроставых групах: юнацкай ад 15 гадоў, дарослай ад 21 года і старэйшай ад 51 года. Праграма конкурсу з 20 беларускіх танцаў уключала як добра вядомыя «Лявоніху», «Польку», «Падспань», «Вальс», «Барыню», «Мікіту», так значна менш распаўсюджаныя «Абэрак», «Матлёт», «Грачанікі», «Гапак», «Ва саду лі», «Жабку», «Каханачку», «Льсы», «Суботу», «Ночку». Агулам кожная пара павінна была вывучыць 9 танцаў.

Конкурс «Мяцеліца – 2017» доўжыўся цэлых 7 гадзінаў. Перад фіналам спаборніцтваў прайшоў кадрыльны перапынак з прэзентацыяй адметных узораў мясцовых танцаў і майстар-класам. Пад час паўзаў і перапынкаў у спаборніцтвах на працягу ўсяго конкурснага дня станчыць разам з танцорамі маглі ўсе ахвочыя.

Алесь САЧАНКА
Фота Наталі КУПРЭВІЧ

(Заканчэнне тэмы ў наступным нумары)

Танец «Жабка»

Танцы для ўсіх

Сёлетнія пераможцы «Мяцеліцы»

Усе мае дарогі — да роднага слова і літаратуры

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

У Вялікую Айчынную вайну жыў у вёсцы Радзішына. Бацька як добраахвотнік 810-га працоўна-будаўнічага батальёна ў 1941 годзе ўдзельнічаў у абароне Масквы, маці Маўра Мітрафанаўна была сувязной партызанаў, якія знаходзіліся ў лясках суседняга Горацкага раёна. Я на свае вочы бачыў, як ішлі франты з захаду на ўсход і з усходу на захад, звездаў усе жахі нямецка-фашысцкай акупацыі. Нават больш за тыдзень знаходзіўся разам з маці і малалетнімі сястрой і двума братамі ў Аршанскім перасыльным канцлагеры, а потым паўгода, аж да вызвалення, у вёсцы Ражкі Круглянскага раёна. Крывавыя падзеі

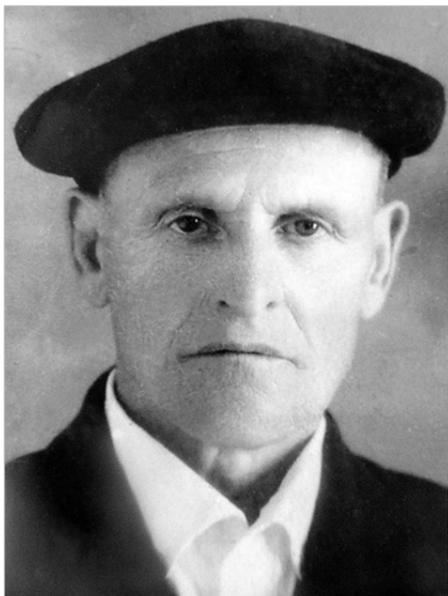
ж час былі кароткія сустрэчы з выдатным літаратарам-мовазнаўцам Фёдарам Янкоўскім. Пад іх уплывам паспрабаваў пісаць рэцэнзіі на творы пісьменнікаў. Паэт Іван Пехцераў, з якім было шчырае сяброўства, даў шмат парадаў аб паэтычным майстэрстве, і ў мяне пайшлі рэцэнзіі на зборнікі паэзіі. Яму я прысвяціў вяночек «Песняр земли могилёвской».

У 1955 годзе ў Чэрыкаве інспектарам аддзела культуры, якім я загадваў, працаваў Васіль Лявончыкаў. Мы сталі сябрамі на ўсё жыццё. Пазней ён абараніў кандыдацкую, а потым доктарскую дысертацыі і яшчэ сёння працуе прафесарам ва ўніверсітэце культуры ў Мінску. Ад яго я атрымаў шмат парадаў па кра-

чам, Адамам Русаком, Авяр'янам Дзеружынскім, Анатолям Грачанікавым, Уладзімірам Скарынкіным, Алесем Ставерам, Святланай Басуматравай, Алегам Салтуком, Уладзімірам Гніламедавым, Яўгеніяй Янішчыц, Анатолям Вярцінскім, Леанідам Левановічам, Яўгенам Крупенькам, Міколам Маляўкам, Віктарам Шымуком, Кастусём Цвіркамі і з многімі іншымі паэтамі, прэзаікамі, крытыкамі. Некалькі гадоў ліставаўся з Янкам Брылём. У 1950 годзе пашэнціла бачыць Якуба Коласа на ўрадавай трыбуне, а праз год у двары яго драўлянага дома паблізу Акадэміі навук. Менавіта Якуб Колас і Янка Маўр змянілі мой далейшы лёс: я вярнуўся на ўсё доўгае жыццё да служэння яе Вялікасці Кнізе. Пра гэта я напісаў у згадцы «Шчырая ўдзячнасць Якубу Коласу», што адкрывае мой зборнік «Пісьменнікі і кнігі» (Магілёў, 2016).

Слухаў я літаратурныя выступленні Кандрата Крапівы, Пятра Броўкі, Пятра Глебкі, Уладзіміра Дубоўкі, Алесь Пільмякова, Сяргея Законнікава, Таццяны Хоміч, Сяргея Грахоўскага, Канстанціна Сіманавы, Анастасу Венцлавы, Яўгенія Далматоўскага, Рымы Казакавай, Яўгенія Вараб'ёва, Васіля Матэвушава, Змітрака Марозава, Міколы Леўчанкі, Аляксандра Казека, Валянціны Габрусёвай, Міколы Барысенкі, Нэлы Тулуपाвай, Аркадзя Кандрусевіча, Міколы Яцкова, Тамары Аўсяннікавай, Рыгора Яўсеева і іншых. Якубу Усікаву здаваў экзамен па беларускай літаратуры. А яшчэ меў кароткую гамонку з Рыгорам Барадуліным, Васілём Быкавым, Варленам Бечыкам, Аляксеем Карпюком, Ігарам Шклярэўскім, Уладзімірам Калеснікам, Андрэем Вазнясенскім, Васілём Зуёнкам, Анатолям Іверсам, Яўгенам Вераб'ём... Сярод літаратараў у мяне вельмі многа шчырых сяброў. Маю звыш трохсот аўтографаў пісьменнікаў, з іх больш за паўтары сотні — на кнігах. Паэт Змітрок Марозаў ахвяраваў мне вяночек санетаў «Беларусь», а І. Пехцераў і В. Габрусёва — вершы.

Маім універсітэтам прыгожага беларускага пісьменства з факультэтам матчынай мовы стала сяброўства з А. Пысіным і В. Карамазавым, сустрэчы з многімі літаратарамі.

Бацька І. Арцем'еў

Маці М. Арцем'ева

Вялікай Айчыннай вайны мной адлюстраваныя ў аповесці «Выгнаннікі», у зборніках кароткіх апавяданняў «Радзішанскі летапіс вайны», «Вайна на свае вочы», «Франтавыя дарогі палкоўніка Асмалоўскага» і «Героический Могилёв. Лето 1941-го». Ды ў газетах і калектыўных зборніках — болей за два дзясяткі нарысаў пра воінаў-франтавікоў.

У дзяцінстве, дый пазней, самым любым маім заняткам было чытанне кніг. Гэта вызначыла мой шлях да прафесіі бібліятэкара-бібліографа вышэйшай кваліфікацыі. У вайну доўгімі зімовымі вечарамі перачытаў бібліятэчку (скрыню з кнігамі) нашага зяця Паўла Ефіменкі. У ёй былі хрэстаматыі па літаратуры, некалькі падручнікаў і творы рускіх класікаў з праграмы педінстытута, што значна папоўніла мой багаж ведаў.

Яшчэ ў Радзішынскай школе настаўніца Вольга Рыгораўна Лук'янава прыхваціла мяне да нататак у насценную газету. З тае пары ў Ардацкай сямігодцы і ў Магілёўскім культасветвучылішчы рабіў насценныя газеты. Пад час працы літсу-працоўнікам Парыцкай раённай газеты «Ленінская перамога» настаўнікам-журналістам стаў для мяне сакратар газеты Сяргей Прач — шчыры краязнаўца і вельмі мудры і добры чалавек. А ў 1960-я гады багата чаго карыснага па-сяброўску параіў Алесь Махнач, пісьменнік, журналіст «ЛіМа».

Калі вучыўся ў Мінскім педінстытуце імя М. Горкага, пашэнціла трапіць на лекцыі да выкладчыка літаратуры, прафесара Алега Жакава, які стаў маім настаўнікам. У гэты

знаўстве. Там жа пачалося сяброўства з паэтам Аляксеем Пысіным, якое доўжылася чвэрць стагоддзя. У канцы 1970-х гадоў з удзелам Аляксея Васільевіча мне штомесяц кожны тыдзень у якасці карэспандэнта-арганізатара Бюро прапаганды мастацкай літаратуры СП БССР даводзілася ладзіць літаратурныя сустрэчы магілёўцаў з пісьменнікамі. Гэта паспрыяла знаёмству з многімі выдатнымі літаратарамі: Іванам Шамякіным, Іванам Чыгрынавым, Віктарам Карамазавым, Сцяпанам Гаўрусевым, Эдуардам Валасевічам, Міколам Аўрамчыкам, Міхаілам Шумавым, Пятро Шасперыковым, Раісай Баравіковай, Нілам Гілеві-

У дзевяностых гадах я напоўніцу аддаўся творчай працы: у газетах і часопісах надрукаваў больш за сотню артыкулаў і нататак пра жыццё і творчасць паэта А. Пысіна.. А ў наступным дзесяцігоддзі з іх вырасла пысініана з пасці зборнікаў, сярод якіх найбольш вядомы «Вяночек Аляксею Пысіну». Пазней зрабіў літаратурны вяночек паэту-аднавяскоўцу Анатолю Сербантовічу. Вельмі шкада, але апошні зборнік трапіў толькі ў абласную і некалькі раённых бібліятэк. Такі ж лёс і нарыса «Пушкініяна Магілёва і Бабруйска».

За доўгае жыццё давялося няма ла павандраваць і па Савецкім Саюзе.

У 2015 годзе выдаў зборнік «Пісьменнікі і кнігі», які лічу галоўнай кнігай свайго жыцця. У ім апроч раздзела пысініана з двух дзясяткаў артыкулаў і пяці лістоў А. Пысіна змешчаныя мае ўспаміны пра многіх вядомых беларускіх пісьменнікаў, болей за дзясятка лістоў Янкі Брыля, некалькі дзясяткаў тэкстаў аўтографаў беларускіх пісьменнікаў пра кнігу, дваццаць рэцэнзіяў на кнігі пісьменнікаў-магілёўцаў і столькі ж нататак пра літаратурныя сустрэчы паэтаў і прэзаікаў з чытачамі-магілёўцамі. Гэты зборнік — ладны пласт літаратурнага краязнаўства зямлі Магілёўскай. На жаль, мала кім заўважаны, яго няма ў большасці бібліятэк. Як няма і ўнікальнага зборніка «Краязнаўца-падзвіжнік Міхась Ласоўскі», складальнікам і аўтарам якога я з'яўляюся. Ласоўскі, мой сябар-пабрацім, быў беларускім краязнаўцам, адным з лепшых у Беларусі.

У пісьмовым стане ёсць на працоўкі да выдання зборніка «Вайна ў кожнага свая» (нарысы пра франтавікоў). Але, як ранейшыя, аддаць яго ў друк з уласнай пенсіі — справа пакуль што непад'ёмная. Настаў час, што бібліятэкі не маюць сродкаў на кнігі, і ў пісьменнікаў-землякоў купіць іх не могуць.

Мае творы — з жыцця і пра жыццё, у большасці свайей мастацка-дакументальныя, краязнаўчыя. Яны — мае дарогі да роднага слова і літаратуры. Стараюся пісаць пра тое адметнае, што іншыя абыходзяць увагай. Пішу, бо ведаю, што праз паўсотні гадоў і пазней надрукаванае будзе запатрабаваным яшчэ больш, чым сёння.

Віктар
АРЦЕМ'ЕЎ

Кароткая біяграфічная даведка

З 2008 года ў ГА «Саюз пісьменнікаў Беларусі»; прэзаік, публіцыст, крытык, краязнаўца. Лаўрэат прэміі імя Якуба Усікава Магілёўскага абласнога аддзялення ГА «Саюз пісьменнікаў Беларусі». У 1967 годзе занесены ў Кнігу Гонару ўпраўлення культуры аблвыканкама. Узнагароджаны нагруднымі знакамі «За выдатную працу» (Міністэрства культуры ССРСР) і «Ганаровы вэтэран Беларускага грамадскага аб'яднання вэтэранаў», некалькімі юбілейнымі медалямі, ганаровымі граматамі. З'яўляецца літкансультантам Магілёўскага літаратурнага аб'яднання «Вэтэран».

Жыве ў Магілёве.

Васількі або валошкі?

Суразмоўца або субсяседнік?

У Беларусі апошнім часам шырока адзначаецца Міжнародны дзень роднай мовы. Мерапрыемствы адбыліся ў навучальных установах, бібліятэках, літаратурных музеях. А ў Міністэрстве замежных спраў запрашаныя прадстаўнікі пасольстваў, акрэдытаваных у нашай краіне, практыкаваліся ў беларускім вымаўленні – чыталі вершы Янкі Купалы.

Паводле агульных паказчыкаў распаўсюду і выкарыстання ў свеце беларуская мова выглядае няблага. З 3,5 тыс. моваў – займае 69 месца па колькасці носьбітаў. Афіцыйны статус дзяржаўнай – мае ў Рэспубліцы Беларусь, рэгіянальнай – у Рэспубліцы Польшча, мовы нацыянальнай меншасці – ва Украіне і ў Чэшскай Рэспубліцы. Каля 316 тыс. носьбітаў беларускай мовы жывуць у Расіі. Маюць магчымасці вучыцца па-беларуску дзеці беларусаў Латвіі, Літвы. Размаўляюць па-беларуску прадстаўнікі дыяспараў па ўсім свеце – ад Вялікабрытаніі, Канады, ЗША да краінаў Паўднёвай Амерыкі ды Аўстраліі. Беларускую мову як навуку вывучаюць у славянскіх і неславянскіх краінах, у тым ліку ў Японіі і Іспаніі.

Але ў самой краіне яшчэ шмат трэба зрабіць, каб бела-

руская мова стала звычайнай у сем'ях, паўсядзённым ужытку гараджанаў (ды й вясцоўцаў), загучала ў крамах, разнастайных установах, паліклініках і дзіцячых садках. Каб размова па-беларуску ў грамадскіх месцах не прыцягвала ўвагу, не выклікала здзіўленыя позіркы, а – стала звычайнай практыкай.

Добры падарунак да свята роднай мовы падрыхтавалі навукоўцы НАН Беларусі. У Цэнтральнай навуковай бібліятэцы імя Якуба Коласа НАН Беларусі адбылася прэзентацыя аднатомнага выдання «Тлумачальнага слоўніка беларускай літаратурнай мовы».

Як адзначыў кіраўнік творчага калектыву лексікаграфай і галоўны рэдактар слоўніка дырэктар Інстытута мовазнаўства імя Якуба Коласа НАН Беларусі Ігар Капылоў, выхад кожнага беларускага слоўніка – знамянальная падзея ў культурным жыцці краіны.

Беларуская лексікаграфія мае старажытную гісторыю і традыцыі, закладзеныя ў XVI ст. і актыўна развітыя ў XIX ст. Кропчай адліку і прыступкамі яе развіцця лічацца: «Лексіс» Лаўрэн-

ція Зізія (1596), «Лексікон славенароскі» Памвы Бярынды (1627), «Краткий словарь белорусского наречия» Канстанціна Калайдовіча (1822), «Словарь белорусского наречия» Івана Насовіча (1870), «Словарь белорусского наречия» Паўла Шпілеўскага (не выдаваўся), «Собрание слов литовско-русского (белорусского) наречия» Фёдора Шымкевіча (1838). Росквіт беларускай лексікаграфіі пачаўся ў XX ст., калі была выдадзена вялікая колькасць слоўнікаў: перакладных, лексікаграфічных, граматычных, анамастычных і інш.

Беларускія слоўнікі з фонду ЦНБ імя Якуба Коласа былі прадэманстраваны на выстаўцы ў зале, дзе адбывалася прэзентацыя.

Першае грунтоўнае навуковае выданне тлумачальнага слоўніка беларускай мовы пад рэдакцыяй Кандрата Крапівы ў пяці тамах (шасці кнігах) пабачыла свет у 1977 – 1984 гг. На базе яго аўтарскім калектывам пад кіраўніцтвам былога дырэктара Інстытута мовазнаўства, члена-карэспандэнта НАН Беларусі Міхаіла Судніка і вядучага навуковага супрацоўніка Мікалая Крыўко быў падрыхта-

ваны аднатомны слоўнік, што перавыдаваўся чатыры разы, апошні раз – у 2005 г.

У сучасным выданні «Тлумачальнага слоўніка беларускай літаратурнай мовы» 40% інфармацыі адноўлена, зафіксаваныя сучасныя тэндэнцыі ў лексікаграфічнай сістэме, змены, што адбыліся ў сучасным жыцці і адлюстраваныя ў мове. Слоўнік змяшчае больш за 65 тыс. словаў. У слоўнікавых артыкулах даюцца кароткія тлумачэнні значэнняў слова, прыклады яго ўжывання, тэрміналагічныя і фразеалагічныя спалучэнні. Прыводзяцца асноўныя граматычныя значэнні слова, стылістычныя паметы, што ўказваюць на сферу ўжывання, даюцца вытворныя словы, адзначаецца націск. У якасці ілюстрацыяў выкарыстоўваюцца афарызмы, прыказкі, прымаўкі.

Слоўнік выдадзены «Беларускай Энцыклапедыяй імя Петруся Броўкі» пры фінансавай падтрымцы Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь накладам 1 тыс. асобнікаў.

Што ж тычыцца васількоў і валошак, згаданых у назве артыкула, то абодва словы раўназначныя і могуць быць выкарыстаныя як каму даспадобы. А ў другой пары – правільны першы варыянт.

Наш кар.
Фота Наталі Купрэвіч

На фота: галоўны рэдактар слоўніка дырэктар Інстытута мовазнаўства імя Якуба Коласа НАН Беларусі Ігар Капылоў і дырэктар выдавецтва «Беларуская Энцыклапедыя імя Петруся Броўкі» Уладзімір Андрэевіч (справа)

У краі міфаў

«Краязнаўчая газета» распавядала пра конкурс сачыненняў і малюнкаў «У краі міфаў» вучняў школ Лепельскага раёна, што нядаўна зладзіла Беларускае грамадскае аб'яднанне «Адпачынак у вёсцы». Нагадаем, што ўганараванне прайшло ў студзені. Сёння пачынаем друкаваць некаторыя творы маладых аўтараў, ласкава прадастаўляем арганізатарамі. Першым змяшчаем сачыненне Анастасіі Закіс з Заслонаўскай СШ, адзначанае Беларусім фондам культуры і «Краязнаўчай газетай».

Багатая наша Беларусь на свае традыцыі і вусную народную творчасць. Колькі цудоўных казак, легендаў і паданняў нясе гісторыя нашай старонкі! Мяне найбольш цікавяць міфічныя вобразы. Калі была ў малодшых класах, пазнаёмілася з беларускай міфалогіяй. Гэты чароўны, загадкавы свет непадобны на грэчаскі ці рымскі. У ім ёсць нешта сваё – адметнае і непаўторнае.

Я жыву ў цудоўным мястэчку Межыца ў Лепельскім раёне. У мінулым стагоддзі тут размяшчаўся вайсковы гарадок. На першы погляд – нічога цікавага няма, але гэта не так. Тут вельмі прыгожая прырода, ды і назва мае сваю гісторыю. Вось што старыя людзі разказваюць.

«Было гэта даўным-даўно. Зямлі пустававала шмат. Вось і ездзілі багатыя людзі па краі ды й шукалі больш урадлівыя землі. Калі адзін пан патрапіў у нашыя мясціны, то быў вельмі зачараваны і ўзрадаваны.

– Вось тут і застануся, – сказаў ён сваім праслужнікам. – Колькі месцаў аб'ехаў, а такой прыгажосці, не бачыў!

Загадаў парабкам сваю тэрыторыю аддзяліць мяжою. Тыя штодня працуюць: капаюць канавы, ставяць агароджу. Пан прайдзе, паглядзіць: яму здаецца, што ўсё мала. Зноў праслужнікі перакопваюць канавы, перастаўляюць агароджу. І вось задаволіўся пан: тэры-

Ульянка – русалка з Межыцы

торыя атрымалася вялікая, дня не хопіць, каб абысці ўсю. Назву даў Межыца, каб ніхто не мог парушыць яе межы.

Пабудаваў пан вялікі палац, стайню з камення выклаў, пасадзіў алею з ліпаў і таполяў. Вакол хорама раскінуўся бэз, які кожную вясну ахутваў чароўным водарам усё наваколле. Непадалёк выкапаў сажалку і паставіў там млын.

Зажыў пан вельмі добра. Нарадзілася дачушка Ульянка. Была гэта вельмі прыгожая і вясёлая дзяўчынка. Пасябрала яна з конохам Васільком. Бацька ёй не дазваляў знацца з конохам, але дзе ж дзяўчына паслухае: кожны дзень да яго ўпотайкі бегала.

Вось і здарылася тое, чаго бацька бацька. Пакахалі маладыя адно аднаго.

Бацька, калі даведаўся, вельмі разгневаўся. А неўзабаве знайшоў для сваёй Ульянкі багатага жаніха. З таго часу не знаходзіла дзяўчына сабе месца: збягала ў лес, дзе магла заплакаць і пра гора разказаць бярозцы і каменню, на якім сядзела.

Васілька пан на доўгія гады саслаў у рэкруты. Ульянка яшчэ больш зажурылася і папрасіла бярозку і камень, каб тыя ператварылі яе ў вадзіцу, якая б пабегла ў край, дзе яе каханы. Так і здарылася: на тым месцы з'явілася рачулка, якая з кожным днём становілася ўсё шырэй і шырэй.

Ульянка прапала. Пан доўга яе шукаў, не мог зразумець, адкуль тут узлялася рака, пакуль не паглядзеў у люстра ракі і не пабачыў там вобраз дачушкі. З таго часу ён раку назваў Ульянкай.

каленяў; у асобных русалак гэтыя валасы хутчэй падобныя да пасмачак зялёнай тонкай асакі.

Вечна вясёлыя, гуллівыя, рагатушкі русалкі не пакідаюць свае вадаёмы і жывуць тут у крышталёвых дамах пад доглядам русальскай царыцы, якую звычайна прыводзіць мясцовы Вадзянік. Могуць заставацца без вады столькі часу, колькі патрэбна для высушвання іх цела і валасоў ад макрэрэчы, пасля чаго могуць адразу ж пакутліва загінуць. Зрадку на кароткі час выплываюць на паверхню вады, прысаджваюцца на падводны камень, на бераг, каб заманіць ахвяру ці абтрэсці валасы ад вады... Расчэсваючы іх, напрыклад, цягам гадзіны, русалка можа вычасаць столькі вады, што дастаткова будзе для затоплення цэлай вёскі. Якое б прыгожае жыццё ў русалак ні было, хапае смутку, які яны не могуць заглушыць забавамі. Найперш ім з здрасцю даводзіцца глядзець на волю зямных жанчынаў, назіраць за матчынымі ласкамі, якія многім з іх былі незнаёмыя. Не толькі жалюба, а найвышэйшая ступень бяссільнай злосці павінна ахапіць істоту русалкі, калі ёй даводзіцца бачыць маладую шчаслівую пару, як тая гуляе па беразе ці плавае ў лодцы. Але найбольш прыгняе паднявольная сувязь з Вадзяніком, ва ўладаннях якога жывуць і якому падпарадкаваныя яны з тае хвіліны, як трапілі сюды.

Вельмі многа можна пісаць аб гэтых чароўных міфічных істотах. Яны прыцягваюць да сябе сваёй загадкаваасцю. Але пры канцы хачу адзначыць: трэба вывучаць свой край, сваю гісторыю. Гэта нам дапаможа больш поўна зразумець жыццё нашых продкаў, іх абрады, традыцыі, характар.

Анастасія ЗАКІС,
вучаніца Заслонаўскай
сярэдняй школы
Лепельскага раёна

Весткі ад беларусаў Іркуцка

Урок беломовы па-байкальску

Пра суполку беларусаў Забайкалля, пра моладзевы клуб «Крывічы» нашыя чытачы ведаюць – мы не раз пісалі пра імпрэзы, што ладзяць тамтэйшыя беларусы. І вось – новая ініцыятыва нашых суайчыннікаў. Яны задумалі праводзіць «Урокі беларускай мовы» для ўсіх ахвочых. Быў распрацаваны адпаведны зварот, які мы падаем ніжэй у тым выглядзе, як ён з'явіўся ў сацыяльных сетках.

Что мы знаем о белорусском языке? Так ли он похож на русский?

Почему российский академик Языков Д.И. в середине XIX века назвал «Белорусский язык – отцом Великороссийскому наречию»?

Иркутский белорусский клуб «Крывічы» приглашает! Кстати, вы знали, что в русском языке значение слова «благо» – это хорошо!, а в белорусском языке слово «благо» – это плохо!??

Может быть, под влиянием белорусского языка мы говорим, что нельзя ругаться «благим матом» – т.е. «плохим матом»? Ведь было бы странно ругаться «хорошим матом»...

Кстати, вы знали, что если белорусский парень назовет свою девушку «зязюлечка»,

белорусская девушка «растет», потому что в белорусской мифологии зязюля – птица-предвестница судьбы. Белорусской девушке, безусловно, понравится, что парень называет её своей «предвестницей судьбы». Ну а вот если русский парень, подслушав беларуса, назовет свою девушку так же, только по-русски – «кукушкой», то русская девушка очень сильно обидится, потому что согласно русской мифологии, эта птица плохая мать, ибо подбрасывает своих детей чужим птицам.

Кстати, вы знали, что на иркутском сленге автобус № 1 называют «аднёрка», что образовалось от белорусского слова «адзінка»? Между прочим, в Москве – столице Российской государства, как и на всей европейской части Рос-

сии, автобус № 1 – называют «первый» или «единица». Не правда ли, наша иркутская «аднёрка» более созвучна белорусской «адзінке», нежели русской «единице»?

Вот об этом и о многом другом мы разговаривали на «Уроке белорусского языка», который состоялся 4 марта в офисе Иркутского Белорусского клуба «Крывічы» по адресу: г. Иркутск, ул. Свердлова, 40.

Тема урока: «Слова и Словы: созвучные слова и их значения в русском и белорусском языках».

Пасля першых заняткаў на сваёй старонцы ў «Фэйсбуку» адзін з ініцыятараў правядзення ўрока Алег Рудыкоў распавёў:

«Сёння на ўроку беларускай мовы адна дзяўчынка-трэцякласніца, якая ўпершыню завітала на заняткі са сваёй маці, сказала: «Я удивлена, тут кроме меня ещё дети пришли?!» Так, сёння на ўрок прыйшоў 21 чалавек. Сярод нашых вучняў: самую старэйшаму 72 гады, самай малодшай – 3 гады».

Падрыхтаваў
Уладзімір ПУЧЫНСКІ

Малая краязнаўчая энцыклапедыя

(Пачатак у № 1 за 2003 год)

ПАЛЁСКАЯ КЕРАМІКА – ганчарныя вырабы майстроў Заходняга і Усходняга Палесся. У 2-й палове XIX – пачатку XX ст. ганчарны промысел існаваў прыкладна ў 10 цэнтрах, сярод якіх вылучаліся г. Пружаны і в. Гарадная Столінскага р-на (у кожным з іх працавалі звыш 200 майстроў). З разнастайнай па складзе фармаванчай масы, якую рыхтавалі з аднаго (з дамешкам пяску для пячонага посуду) ці двух-трох розных гатункаў гліны, выраблялі чорназдымленую і непаліваную белую, а з пачатку XX ст. паліваную кераміку.

Для асартыменту палескай керамікі ха-

рактэрныя агульнавядомыя па ўсёй Беларусі вырабы гаспадарчага (у меншай ступені ўтылітарна-дэкаратыўнага) прызначэння. Іх фармавалі на нажным ганчарным крузе ў тэхніцы выпячвання, якую часам спалучалі з налёпам; абпальвалі ў горне.

Адметныя рысы палескай керамікі – глянцаваны дэкор у чорназдымленых і ангобная размалёўка чырвонага колеру ў белогліняных вырабах, 1-2 вушкі ў пячонага посуду, акругласць (шарападобнасць) гаршкоў і інш. вырабаў. Найбольш выразна палескія традыцыі выявіліся ў гарадзянскай, пагост-загародскай, пружанскай і ружанскай кераміцы.

Калекцыянерам, і не толькі

Незвычайны формаю

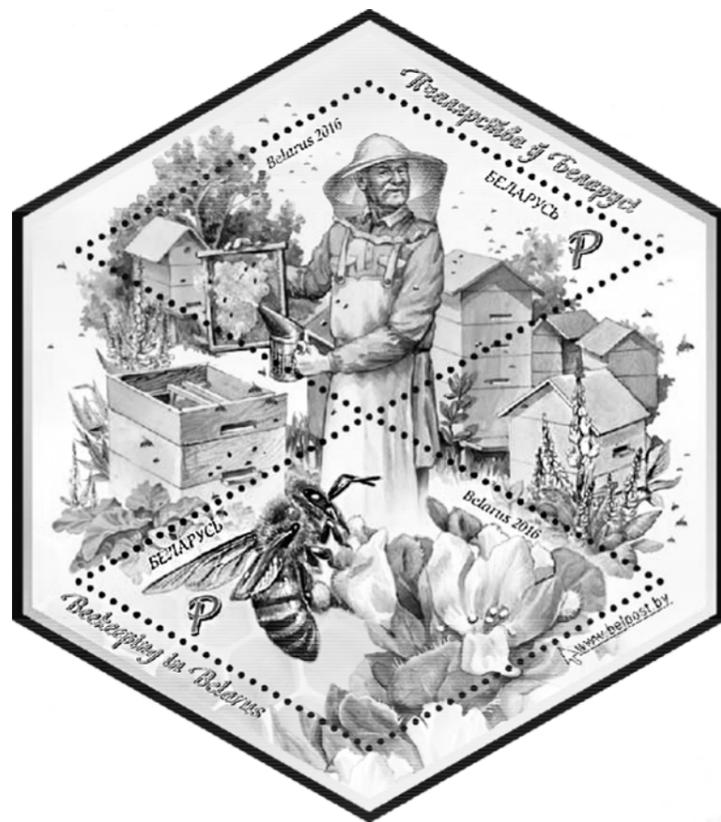
Блок № 119 мае ўнікальную шасцівугольную форму, а маркі № 1143 і № 1144 у ім – ромбападобнай формы. Усё гэта – праз тэму выпуску: «Пчальарства ў Беларусі».

Намаляваў выпуск Аляксандр Міцянін, дызайн – Марыны Віткоўскай. Памер марак у блоку 45x45 мм, блок – шасцівугольнік з бокам 53 мм. Наклад выпуску 15 тыс. асобнікаў.

Пчальарства – адзін з найстаражытных заняткаў чалавека. У эпосе ўсіх культурных народаў старажытнасці сустракаюцца згадкі аб пчолах і атрыманых ад іх мёдзе і воску. І наш першадрукар на сваім аўтапартрэце змясціў пчалу як сімвал працавітасці, руплівасці. А культурнае пчальарства на нашых землях пачынаецца з XIX ст., калі ў Магілёўскай губерні быў створаны Горы-Горацкі земляробчы інстытут, дзе выкладалі курс пчальарства і была створаная інстытуцкая навуцальна-паказальная пасека.

На сёння даведзенае вялікае значэнне мёду, пчалінага яду, матчнага малачка і кветкавага пылку для арганізма чалавека, а праполісу і воску – для розных галінаў індустрыі.

У дзень выхаду паштовага блока ў аддзяленні паштовай сувязі № 1 г. Мінска (магазін «Філатэлія») прайшло спецгашэнне на канверце «Першы дзень» (іх намаляваў А. Міцянін, дызайн – М. Віткоўскай).

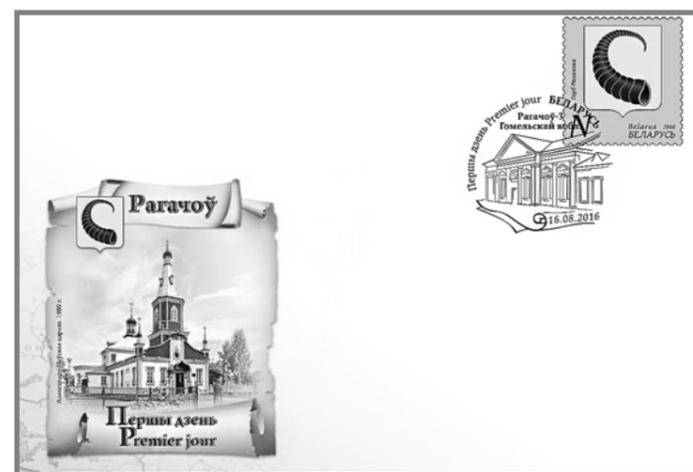

Бараноў рог на іспанскім шчыце

Герб горада Рагачова з'явіўся на марцы № 1145. Гэта працяг серыі, прысвечанай беларускай геральдыцы.

Дызайн мініяцюры распрацавала Марына Віткоўская; памер маркі 28x30 мм, наклад 54 тыс. асобнікаў. Друкаваліся ў аркушах па 9 марак. На палях – выявы тамтэйшай архітэктуры.

У дзень выхаду ў абарачэнне ў паштовым аддзяленні № 3 г. Рагачова прайшло спецыяльнае гашэнне на канверце «Першы дзень» (іх дызайн распрацавала М. Віткоўская).

Дзякуем за дапамогу ў падрыхтоўцы матэрыялаў рубрыкі супрацоўнікам выдавецкага цэнтру «Марка» РУП паштовай сувязі «Белпошта»